

Azərbaycan Respublikası
Ədliyyə Nazirliyi
Tərəfindən
"19" 12 2002-ci il
tarixdə qeydə alınmışdır
Qeydiyyat 2948

Azərbaycan Respublikası
Əmək və Əhalinin Sosial
Müdafiəsi Nazirliyinin
Kollegiyasının
"04" dekabr 2002-ci il
tarixli 15-4 li qərarı
ilə təsdiq edilmişdir

Nazir _____ F.Məmmədov

Nazir _____ Ə.Nağıyev

İş yerlərinin attestasiyasının nəticələrinə əsasən əmək şəraitinin ağır və zərərliyinin qiymətləndirilməsi metodikası

1. Bu metodika " Əmək şəraiti ağır və zərərli olan işlərdə və iqlim şəraitinə görə işləmək üçün əlverişli olmayan iş yerlərində çalışan işçilərin əmək haqqının yüksək məbləğdə ödənilməsinə təmin edən artımların (əmsalların) məbləğinin minimum miqdarının müəyyən edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 22 avqust tarixli 137 nömrəli qərarına əsasən hazırlanıb, ağır və zərərli, xüsusilə ağır və xüsusilə zərərli əmək şəraitinin qiymətləndirilməsi, bu əmək şəraiti iş yerlərində çalışan işçilərin tarif (vəzifə) maaşlarına minimum artım əmsalının müəyyən edilməsi məqsədi ilə tətbiq edilir.

2. Əmək şəraitinin faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 6 mart tarixli 38 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "İş yerlərinin attestasiyasının keçirilməsi Qaydaları"ndakı Əmək şəraiti üzrə iş yerinin attestasiya xəritəsi əsasında doldurulmuş " İş yerində əmək şəraitinin qiymətləndirilməsi cədvəl"i əsasında müəyyən olunur (əlavə 1).

İstehsal mühiti amillərinin faktiki vəziyyətinin göstəriciləri toplanmanın buraxıla bilən həddindən (TBH) və ya səviyyəsinin buraxıla bilən həddindən (SBH) aşağı və ya ona bərabərdirsə o zaman iş yerində əmək şəraitinin qiymətləndirilməsi cədvəlində müvafiq amillərin qarşısında (qr.4) xətt "— " qoyulur.

3. İstehsalat mühiti amillərinin zərərliyi və işin ağırlığı dərəcələri bal üsulu ilə qüvvədə olan "Əməyin Gigiyenik Təsnifatı"nda göstərilən meyarlar üzrə təyin olunur.

İş yerində TBH və SBH artması əməyin mühafizəsi qaydalarının və normalarının pozulması hesab olunur, bu halda Dövlət Əmək Müfəttişlərinin və əməyin mühafizəsi üzrə əmək kollektivinin müvəkkil etdiyi şəxslərin, həmkarlar ittifaqları təşkilatlarının nümayəndələrinin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada öz səlahiyyətlərindən istifadəsi istisna edilmir.

İş yerlərində TBH-dən və SBH-dən artıq zərərli amillərin müasir texnikasının digər vasitələrin və metodların tətbiqi ilə aradan qaldırılması mümkün olduqda tarif (vəzifə) maaşlarına artım əmsalının müəyyən edilməsi yol verilməzdir.

İş yerlərində istehsalat amillərinin təhlükəli və zərərli parametrlərinin ölçülməsinin aparılması üçün lazımi texniki vasitələrin və normativ məlumat bazanın olmadığı hallarda aidiyyəti təşkilatların mütəxəssisləri iş yerlərinin attestasiyası işinə cəlb edirlər.

4. Hər bir amil üzrə balların kəmiyyəti iş yerində Əmək şəraitinin qiymətləndirilməsi cədvəlində qeyd olunur. Bununla yanaşı mövcud amilin əmək şəraitinin vəziyyətinə təsirinin qiymətləndirilməsi üçün iş vaxtı (növbəsi) ərzində onun təsirinin müddəti nəzərə alınmalıdır.

5. Zərərlik amillərinin və işin ağırlığı dərəcələri üzrə təyin olunmuş ballar aşağıdakı düsturla təshih edilir:

$$X_{\text{fakt.}} = X_{\text{dər.}} \cdot xT$$

burada,

Xdər.- iş yerində Əmək şəraitini qiymətləndirmə cədvəlində göstərilən Əməyin Gigiyenik Təsnifatının göstəriciləri üzrə müəyyən olunmuş zərərlik amilinin və işin ağırlıq dərəcəsi,

T- mövcud amilin təsir müddətinin iş vaxtı (növbəsi) müddətinə nisbəti, əgər bu amilin təsir müddəti iş vaxtı (növbəsinin) 90%-ndən artıq təşkil edirsə, onda T=1

Əmək şəraitinin faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi misalı əlavə 3-də göstərilir.

6. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, habelə dövlət konsernləri, şirkətləri, assosiasiyaları və müəssisələri, onun mülkiyyətçiləri və işə götürənləri, müvafiq həmkarlar ittifaqı təşkilatı ilə razılaşdırılmaqla bu metodikaya əlavə edilmiş 1-ci cədvəldə əmək şəraitinin qiymətləndirilməsi haqqında nəzərdə tutulmuş amillərə əlavə olaraq, mövcud müəssisədə yerinə yetirilən işlərin xüsusiyyətlərini daha dolğun nəzərə alan digər amilləri də daxil edə bilərlər.

7. Əmək şəraitinin faktiki vəziyyətindən asılı olan tarif (vəzifə) maaşlarına artım əmsalının minimum miqdarı aşağıda göstərilən şkala ilə təyin olunur.

İşlərdə	Xfakt, bal	Tarif (vəzifə) maaşlarına artım əmsalının minimum həcmi
Ağır və zərərli əmək şəraiti		
aşağı səviyyəsində	2-yə kimi	1,04
orta səviyyəsində	2,1-4,0	1,08
yuxarı səviyyəsində	4,1-6,0	1,12
Xüsusilə ağır və xüsusilə zərərli əmək şəraiti		
aşağı səviyyəsində	6,1-8,0	1,16
orta səviyyəsində	8,1-10,0	1.20
yuxarı səviyyəsində	10,0- dan çox	1,24

8. Tarif (vəzifə) maaşına artım əmsalı konkret iş yeri üzrə təyin olunur və işçinin bu iş yerində yalnız faktiki iş vaxtı (növbəsi) olduğu müddət üçün tətbiq edilir.

9. Müəssisələr, təşkilatlar bu metodikaya əsasən iş yerlərinin attestasiyasının nəticələrini nəzərə alaraq, əmək şəraitinə görə işçilərə artım əmsalının miqdarını göstərməklə, onların təyin oluna bilən konkret işlərin və iş yerlərin siyahısını işləyib hazırlayır. Ağır və zərərli, xüsusilə ağır və xüsusilə zərərli əmək şəraitinə görə tarif (vəzifə) maaşların artım əmsalının miqdarı kollektiv müqavilələrlə, əmək müqavilələri ilə müəyyən edilir, kollektiv müqavilənin bağlanmadığı halda isə əmək müqaviləsi ilə və ya işəgötürənlə həmkarlar ittifaqı təşkilatı arasında razılaşmaqla müəyyən edilir.

Büdcədən maliyyələşən müəssisə, idarə və təşkilatlarda əmək şəraiti ağır və zərərli, xüsusilə ağır və xüsusilə zərərli olan iş yerlərində tarif (vəzifə) maaşlarına artım əmsalı Azərbaycan Respublikası Maliyyə və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirlikləri ilə razılaşdırılmış və yuxarı təşkilat (nazirlik, dövlət komitəsi, baş idarə,) tərəfindən təsdiq edilmiş peşə və vəzifələrin siyahısına əsasən müəyyən edilir.

10. İşəgötürənlər və həmkarlar ittifaqları təşkilatları əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması tədbirlərini kollektiv müqaviləyə daxil edir və iş yerlərinin səmərələşdirilməsi üzrə keçirilmiş işlərin - əl işinin mexanikləşdirilməsi, onun şəraitinin və təşkilinin təkmilləşdirilməsi zamanı artım əmsalının azalması və bütövlüklə ləğv olunmasına imkan verən Əmək şəraiti Xəritələri hazırlanır.

Əlavə 1

İş yerində əmək şəraitinin qiymətləndirilməsi cədvəli

Müəssisə.....
 İstehsalat..... sex.....
 Məntəqə..... peşə(vəzifə)
 Oxşar yerlərin miqdarıİşçilərin sayı.....
 o cümlədən
 fəhlələr
 onlardan qadınlar.....

İş şəraitini f. amilləri	TBH, SBH x) normativi	Amillərin durumu (vəziyyəti)	X dərəcə bal	T	X faktiki bal	
1	2	3	4	5	6	7

1. Zərərli kimyəvi maddələr, mq/m^3
 1-ci sinif təhlükəli
 2-ci sinif təhlükəli.....
 3-cü sinif təhlükəli
 2. Toz, mq/m^3
 3. Səs-küy, dBA
 4. Titrəmə, dB.....
 5. İnfra-qırmızı şüalanma, VT/m^2
 6. tonlaşmamış şüalanma, $\text{YT(yüksək tezlikli, VT/m}^2$
 ÜYT (ultra yüksək tezli.) VT/m^2
 ƏYT (ən yüksək tezlikli) mk BT/m^2
 7. İş yerində (binada) havanın temperaturu, S°
 8. Əməyin ağırlığı
 və s
 İstehsalat mühitinin amillərinin cəmi (Xfakt) bal
 Əmək şəraitinə görə tarif (vəzifə) maaşın artım əmsalının miqdarı,
 Cədvəlin icraçısının imzası
 Sex, məntəqə rəisinin imzası
 Doldurma tarixi

TBH-toplanmanın buraxıla bilən həddi
 SBH-səviyyənin buraxıla bilən həddi

Əlavə 2

İş yerlərində əmək şəraitinin faktiki vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üçün misal

Sahədə iş yerlərinin səmərələşdirilməsi nəticəsində əmək şəraiti yaxşılaşıb. Lakin, ayn-ayn iş yerlərində 3-cü sinif təhlükəyə malik olan aerosol maddəsinin miqdarı hələ də TBH-dən 5 dəfə artıqdır. Eyni zamanda, istehsalat səs-küyünün səviyyəsi 15 dBA olmaqla SBH-dən artıqdır. İş yerində havanın temperaturu 27°S səviyyəsindədir. Aerosol miqdarının və havanın temperaturunun yüksək vəziyyətində fəhlələr 460 dəqiqə, yəni iş növbəsinin 96%-i müddəmində olurlar, iş vaxtının digər 4 %-i işçilər normal

mikroiqlimli istirahət otaqlarında fasilədə olurlar. Səs-küyün SBH-dən çox vəziyyətində fəhlələr 360 dəqiqə, yəni iş növbəsinin 75% müddətində olurlar, digər vaxtda səs-küy yaradan cihazlar söndürülür.

İş yerlərində Əməyin Gigiyenik Təsnifatı və iş vaxtını nəzərə alaraq istehsalat mühiti amilləri üzrə iş vaxtı (növbəsi) 480 dəqiqə müddətində yuxarıda göstərilmiş şəraitdə əmək şəraitinin faktiki vəziyyətini müəyyən edək

aerozol

$$\text{X fakt.} = 2 \text{ bal} \times \frac{460 \text{ d} \ddot{e} \text{q.}}{480 \text{ d} \ddot{e} \text{q.}} = 2 \text{ bal}$$

səs- küy

$$\text{X fakt} = 2 \text{ bal} \times \frac{360 \text{ d} \ddot{e} \text{q.}}{480 \text{ d} \ddot{e} \text{q.}} = 1.5 \text{ bal}$$

Mikroiqlim

$$\text{X fakt} = 1 \text{ bal} \times \frac{480 \text{ d} \ddot{e} \text{q.}}{480 \text{ d} \ddot{e} \text{q.}} = 1 \text{ bal}$$

Əlavə ödəncələrin konkret miqdarının müəyyən edilməsi üçün əmək şəraiti X fakt göstəricilərin cəmi üzrə qiymətləndirilir.

$$\text{Xfakt} = 2 + 1.5 + 1 = 4.5 \text{ bal}$$

Bu şəraitdə metodikanın 7 bəndində göstərilmiş şkala üzrə, tarif (vəzifə) maaşına artım əmsalının minimum həcmi 1,12 təşkil edəcəkdir. Həmin şərtlərlə Xfakt. göstəricisi və əlavə ödəncin miqdarı ekspert-qiymətləndirilmə üsulu ilə hesablanılır.